

1. Obiekt

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. ŚW. ANDRZEJA AP.

2. Czas powstania

1364 r.

3. Miejscowość

LIPNICA
MUROWANA

4. Adres Lipnica Murowana

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

tarnowskie
województwo
Lipnica Murowana
gmina

pow. BOCHNIA

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna

przed 1 VI 1975

krakowskie
województwo
Bochnia
powiat

8. Właściciel i jego adres

Parafia Rzymsko-Katolicka
w Lipnicy Murowanej

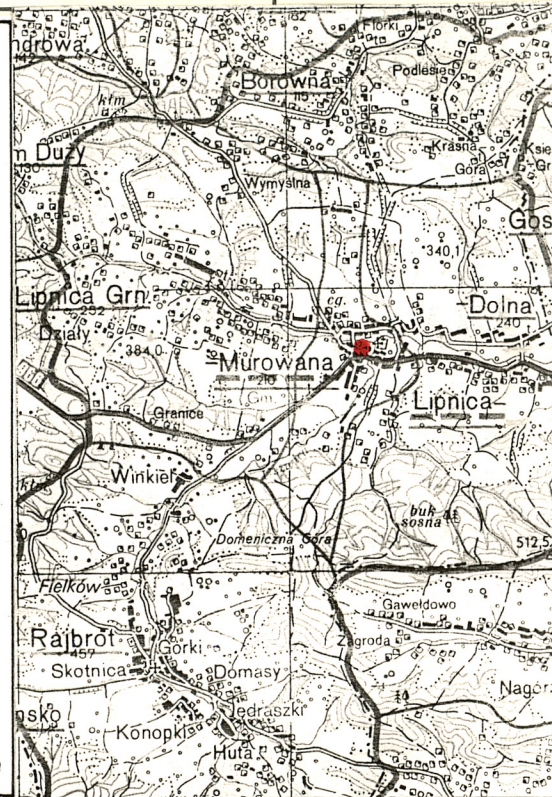
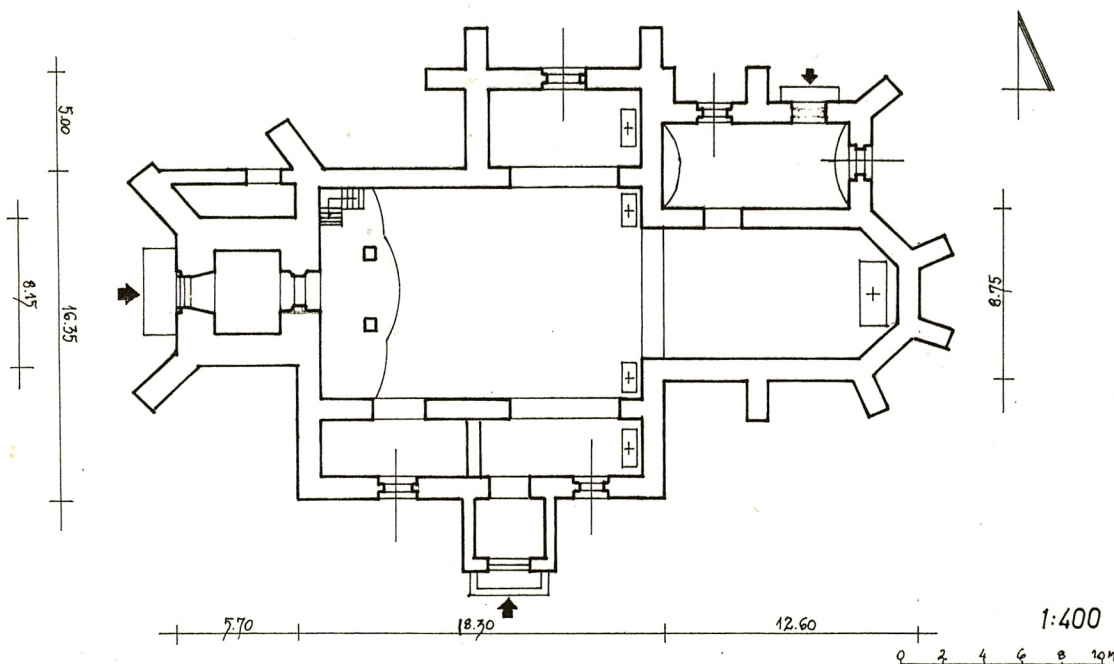
9. Użytkownik i jego adres

J.W.

10. Rejestr zabytków

Nr A-155 data 6.XI.69r.

-LIPNICA MUROWANA - kościół parafialny p.w. Św. Andrzeja

Osada o nazwie Lipnica / Lipnik / istnieć miała już w początkach XII wieku. W roku 1141, na miejscu dawnej gontyny pogańskiej powstać miał pierwszy kościół pod wezwaniem św. Leonarda. Wezwanie to związane jest z klasztorem benedyktyńskim z Tyńca, pierwszym posiadaczem dóbr w których skład wchodziła Lipnica. Parafia w Lipnicy erygowana miała być w 1144 roku. Wieś przed 1326 roku posiadała prawo niemieckie, które z okazji lokacji miasta na gruntach wsi w 1326 roku, przez Kazimierza Wielkiego zamienione zostało na prawo średzkie. Z czasów lokacji pochodzi pierwsza wzmianka o istnieniu parafii. Miasto Lipnica Murowana do połowy XVII wieku było jednym z ważniejszych ośrodków życia gospodarczego i handlowego Południowej Małopolski. Wraz z najazdem Szwedów i zniszczeniem miasta nastąpił upadek jego handlowego znaczenia. Lipnica jako miasto przetrwała do 1934 roku, kiedy odebrano jej prawa miejskie.

Pierwszy kościół istniejący przed lokacją nie jest znany. Obecny kościół parafialny p.w. Sw. Andrzeja Ap. ufundowany został przez Kazimierza Wielkiego w 1364 roku, choć niektóre źródła podają że oddany został do kultu 1 lipca 1363 roku. Kościół ten w przeszłości trawiony był licznymi pożarami / 1500 r., 1655, 1740, 1810, 1824 / oraz niszczony był podczas działań wojennych. Największe zniszczenia poniósł podczas najazdu szwedzkiego w 1655 roku, oraz podczas pożaru 1824 roku, kiedy to runęły gotyckie sklepienia. Restaurowany był w 1720, 1824-26, oraz w pocz. XX w. W latach po II wojnie św. kilkakrotnie odnawiany. Kościół konsekrowany był przez bpa Zieglera w 1826 r.

Sytuacja. Kościół parafialny p.w. Sw. Andrzeja Apostoła usytuowany jest w północnej części dawnego założenia średniowiecznego miasta, na dawnej działce określonej dokumentem lokacyjnym Władysława Łokietka, ponowionym w 1379 przez królową Elżbietę. Kościół znajdował się w obrębie dawnych murów miejskich. Do kościoła, prowadzi z północno-zachodniego narożnika rynku krótka uliczka. Kościół jest orientowany.

Kościół gotycki, z częściowym zatarciem cech stylowych. Murowany z kamienia i cegły, otynkowany. Jednonawowy, z węższym prezbiterium zamkniętym trójbocznie. Po stronie północnej prezbiterium zakrystia. Nawa prostokątna z dwiema przybudowanymi kaplicami: mniejszą od północy i większą, otwartą arkadami / o formie nawy bocznej / usytuowaną od południa. Kaplice przebudowane w 1720 r. Od zachodu do korpusu przylega masywna kwadratowa wieża. Mury prezbiterium, zakrystii, kaplicy od południa i wieży oszkarpowane. Kościół nakrywają dachy siodłowe, kryte dachówką. Wieża posiada hełm namiotowy.

Materiał, konstrukcja, technika.

Ławy fundamentowe wykonane z kamienia łamanego na zaprawie wapienno-piaskowej. Cokół ścian w szerszej okładzinie kamiennej do wysokości ok. 1 m. Mury wzniesione z kamienia i cegły na zaprawie wapienno-piaskowej. Z zewnątrz pokryte nowszymi tynkami cementowo-wapiennymi, białkowanymi. Szkarpy ujmujące mury wykonane z ciosów kamiennych układanych warstwico-wo. Wewnątrz ściany świątyni pokryte tynkami wapiennymi.

Stropy i sklepienia. Nad Nawą i prezbiterium stropy płaskie, drewniane, wymienione po pożarze w 1824 roku. Stropy te jak i ściany pokryte polichromią figuralną i ornamentálną wykonaną ok. 1900 r. Nad zakrystią zachowane sklepienie kolebkowe. Sklepienie kolebkowe także nad przedsionkiem pod wieżą. W kaplicach stropy płaskie, polichromowane.

Chór muzyczny wsparty na dwu kolumnach, z masywnym polichromowanym papetem. Prospekt organowy architektoniczny, trójosiowy, jednokondygnacyjny, z organami pochodzącymi z lat 1859-63.

Posadzka kościoła wykonana z płytek sztucznego marmuru oraz płytek ceramicznych o ozdobnych wzorach.

Otworki okienne w ścianach prezbiterium smukłe, półkoliście zamknięte górą, o profilowanych gładkich. Podziały okien drobnokwaterowe, przeszklone witrażami ze scenami figuralnymi. Otworki okien nawy większe, półkoliście zamknięte górą, przeszklone witrażami. Otworki w poszczególnych kondygnacjach wieży, małe, półkoliście zwieńczone, przeszklone i przesłonięte okiennicami. W ścianie zakrystii od wschodu małe, prostokątne okienko, z futrynką skrzynkową, dwukwaterowe.

Otworki drzwiowe, portale. W wejściu z kruchty do nawy portal kamienny, ostrołukowy o gotyckich profilach pochodzący z XIV w. Drugi portal kamienny, gotycki, ostrołukowy w przejściu z prezbiterium do zakrystii. Przejścia z nawy do kaplic i do przedsionka wieży otwarte ostrołukowymi arkadami. Wejście do zakrystii od północy i do zabudowanego przyziemia wieży z otworami prostokątnymi i drzwiami metalowymi, jednoskrzydłowymi.

Dachy kościoła siodłowe, strome, o więźbie drewnianej. Pokryte dachówką ceramiczną. Hełm wieży namiotowy, kryty dachówką, zwieńczony krzyżem. Wieżyczka na sygnaturę w kalenicy nawy, bez wyraźniejszych cech stylowych, z latarnią i hełmem namiotowym.

14. Kubatura

ok. 10 000 m³

15. Powierzchnia użytkowa

ok. 900 m²

16. Przeznaczenie pierwotne

kościół parafialny

17. Użytkowanie obecne

kościół parafialny

19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)

Budowla w dobrym stanie technicznym.

18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja

Zob. pkt 12.

20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Otoczyć opieką konserwatorską.

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

1. Archiwum Parafialne w Lipnicy Murowanej. Kronika parafialna od 1866 r., Księgi metrykalne od 1777 r.

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst mgr Marek H. Grabski wrzesień 1997 r.
imię, nazwisko, data, podpis
plany, rysunki j.w. wrzesień 1997 r.
imię, nazwisko, data, podpis
zdjęcia fotogr. j.w. wrzesień 1997 r. T. Chrzanowski 1968 r.
imię, nazwisko, data, podpis
miejsce przechowywania negatywów PSOZ Tarnów, WKZ Kraków

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO !

22. Bibliografia

1. Rocznik Diecezji tarnowskiej za 1972. Tarnów 1972, s. 306 - 308.
2. Chrzanowski T., Kornecki M., Sztuka Ziemi Krakowskiej. Kraków 1982, s. 120, 153, 292 i inne.
3. ks. Wiśniowski St., Lipnica Murowana. Sanktuarium trojga błogosławionych. Kraków 1994.
4. Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego .. T.III, Warszawa 1883, s. 260., T. V. 1884, s. 271.

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

1. Archiwum WKZ Kraków- inwentarz fot. - neg. nr 16216 - 16220 / kościół św. Andrzeja / fot. [redacted] 1968 r.

27. Załączniki

1. Miejscowość **L I P N I C A**
M U R O W A N A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) **Kościół**
parafialny p.w. Sw. Andrzeja Ap. C.d. opisu + fot. dodatkowe.

widok kościoła
od południa z
uliczki prowadzą-
cej z rynku

c.d. pkt 13.

Polichromia wnętrza figuralna i ornamentalna wykonana ok. 1900 r., o cechach klasycystycznych.

Ołtarz główny - pseudobarokowy z przełomu XIX i XX wieku. Architektoniczny, trójosiowy, polichromowany. W polu środkowym obraz św. Andrzeja z XIX/XX w. W polach bocznych / w otwartych arkadach / rzeźby św. św. Wojciecha Bpa i Stanisława ze Szczepanowa, oraz dwie rzeźby Apostołów.

Ołtarz boczny/lewy /- o cechach rokokowych, z pocz. XIX wieku. Architektoniczny, jednokondygnacyjny, flankowany kolumnkami, polichromowany. W polu środkowym nowszy obraz św. Józefa z Dzieciątkiem.

Ołtarz boczny / prawy / - analogiczny, z obrazem Chrystusa Zmartwychwstałego. W zwieńczeniu obraz bł. Teresy.

Ołtarz w kaplicy po północnej stronie nawy - późnobarokowy, architektoniczny, flankowany po bokach trzema kolumnkami. W polu środkowym, we wnęce figurka NMP Niepokalanie Poczętej, zapewne współczesna. W zwieńczeniu obraz M.B. Częstochowskiej.

Ołtarz w kaplicy po stronie południowej nawy - o cechach późnobarokowych, analogiczny do poprzedniego, z kolumnkami imitującymi marmur. W polu środkowym, we wnęce Chrystus Ukrzyżowany, barokowy z XVIII w.

Ambona późnobarokowa z XVIII/XIX w., z malowanymi przedstawieniami ewangelistów na koszu.

Chrzcielnica pseudobarokowa z XX w., sygnowana wykonaniem Józefa Kruczkę.

Ponadto w inwentarzach kościoła wymieniane:

Rzeźby :

1. Matka Boska z Dzieciątkiem, gotycka z 1 cw. XV w./ ob. na plebanii/.
 2. Zaśnięcie NMP - gotycka, z XIV w.,
 3. Chrystus Ukrzyżowany, barokowa z XVII w.
 4. Chrystus Zmartwychwstały, rokokowa z 2 poł. XVIII w.
 5. Krucyfiks późnogotycki, lub ludowy o cechach późnogotyckich z XVI w.
- Monstrancja z posążkiem MB z Dzieciątkiem, barokowa z XVIII w.
Dzwony nieustalonego odlewu z pocz. XX w.

mgr Marek H. Grabski IX 1997 r.

Wkładkę założył:
(imię, nazwisko, data)

PSOZ Tarnów

Miejsce przechowywania negatywów:

widok kościoła
od południa

widok kościoła
od płn-wsch.

widok kościoła
od południa

widok kościoła
od płn-wsch.

1. Miejscowość L I P N I C A
M U R O W A N A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) Kościół
paraf. p.w. Św. Andrzeja Ap. 3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fot. dodatkowe.

zamknięcie prezbiterium
widok od wschodu

elewacja północna nawy

kamienne szkarpy prezbiterium
i kaplicy od południa

Wkładkę założył: mgr M.H. Grabski IX 1997 r.
(imię, nazwisko, data)
PSOZ Tarnów

Miejsce przechowywania negatywów:

przejście z nawy do
przedsionka wieży

widok z nawy na prezbiterium

widok z nawy na chór muzyczny

ołtarz główny

1. Miejscowość **ŁIPNICA**
MUROWANA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) **Kościół**
paraf. p.w. Sw. Andrzeja Ap.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fot. dodatkowe.

ołtarz boczny / lewy /

ołtarz boczny / prawy /

ambona

Wkładkę założył: **mgr M.H. Grabski IX 1997 r.**
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: **PSOZ Tarnów**

Z-d Poligr. Jan Jasiński W-wa, ul. Wolna 13, tel. 12-43-83

Wzór ODZ 1978 r.

ołtarz w kaplicy południowej

ołtarz w kaplicy po
północnej stronie
nawy

gotycka rzeźba
Zaśnięcia NMP
z XIV w.

1. Miejscowość **L I P N I C A**
M U R O W A N A

2. Obiekt (nazwa jak w karcie) **Kościół**
paraf. p.w. Sw. Andrzeja Ap.

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
Fot. dodatkowe.

gotycki portal z XIV w.
w przejściu z kruchty
do nawy.

gotycki portal
kamienny z XIV w.
w przejściu z
prezbiterium do
zakrystii.

mgr M.H. Grabski IX 1997 r.

Wkładkę założył:

(imię, nazwisko, data)

PSOZ Tarnów

Miejsce przechowywania negatywów: